

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
3. ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
5. กลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไป จากฐานข้อมูลทะเบียนสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ที่ได้มีการเก็บบันทึกไว้แล้ว ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเอง พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นที่เช่า รายได้ของครัวเรือนต่อปี ปีที่สมัครสมาชิกกลุ่ม และจำนวนหุ้นของสมาชิกกลุ่ม มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.1 – 4.11

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	148	54.81
หญิง	122	45.19
รวม	270	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 54.81 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 45.19

ตารางที่ 4.2 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0.37
21 – 30 ปี	12	4.44
31 – 40 ปี	47	17.41
41 – 50 ปี	94	34.82
51 – 60 ปี	76	28.15
มากกว่า 60 ปี	40	14.81
รวม	270	100.00

อายุเฉลี่ย 49.39 ปี

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 49.39 ปี โดยอายุระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 34.82 รองลงมาคืออายุระหว่าง 51 - 60 ปี อายุ 31 - 40 ปี อายุมากกว่า 60 ปี อายุ 21 - 30 ปี และต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 28.15, 17.41, 14.81, 4.44 และ 0.37 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามศาสนา

ศาสนา	จำนวน	ร้อยละ
พุทธ	270	100.00
อื่นๆ	0	0.00
รวม	270	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 100.00

ตารางที่ 4.4 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	146	57.07
ประถมศึกษาปีที่ 6	41	15.19
มัธยมศึกษาตอนต้น	30	11.11
มัธยมศึกษาตอนปลาย-ปวช.	41	15.19
ปวส.-อนุปริญญา	4	1.48
ปริญญาตรี	7	2.59
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.37
รวม	270	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ส่วนใหญ่แล้วมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 คือ ร้อยละ 57.07 รองลงมาคือ ประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาตอนปลาย-ปวช. มัธยมศึกษาตอนต้น ปริญญาตรี ปวส.-อนุปริญญา และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 15.19, 15.19, 11.11, 2.59, 1.48 และ 0.37 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	5	1.85
ค้าขาย	3	1.11
รับจ้างทั่วไป	15	5.56
เกษตรกรรวม	239	88.52
นักเรียน นักศึกษา	2	0.74
ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ	6	2.22
รวม	270	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด ร้อยละ 88.52 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป ผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ค้าขาย และนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 5.56, 2.22, 1.85, 1.11 และ 0.74 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน

จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือน (คน)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีแรงงานในภาคเกษตร	41	15.19
1 - 2 คน	165	61.11
3 - 4 คน	60	22.22
5 - 6 คน	4	1.48
มากกว่า 6 คน	0	0.00
รวม	270	100.00

จำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.00 คน

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ส่วนใหญ่แล้วมีจำนวนแรงงานภาคเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.00 คน โดยมีแรงงานภาคเกษตร 1-2 คน ร้อยละ 61.11 รองลงมาคือ มีแรงงานภาคเกษตร 3-4 คน ไม่มีแรงงานภาคเกษตรและมีแรงงานภาคเกษตร 5-6 คน ร้อยละ 22.22, 15.19 และ 1.48 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเอง

พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเอง (ไร่)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีพื้นที่การเกษตรของตน	40	14.82
1 - 20 ไร่	86	31.85
21 - 40 ไร่	78	28.89
41 - 60 ไร่	32	11.85
61 - 80 ไร่	12	4.44
มากกว่า 80 ไร่	22	8.15
รวม	270	100.00

พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นของตนเองเฉลี่ย 33.05 ไร่

จากตารางที่ 4.7 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่มีพื้นที่การเกษตรที่เป็นของตนเองเฉลี่ย 33.05 ไร่ โดยมีพื้นที่ระหว่าง 1-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 31.85 รองลงมา มีพื้นที่ 21-40 ไร่ ไม่มีพื้นที่การเกษตรเป็นของตนเอง มีพื้นที่ 41-60 ไร่ มีพื้นที่มากกว่า 80 ไร่ และมีพื้นที่ 61-80 ไร่ ร้อยละ 28.89, 14.82, 11.85, 8.15 และ 4.44 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นที่เช่า

พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นที่เช่า (ไร่)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นที่เช่า	174	64.44
1 - 20 ไร่	49	18.15
21 - 40 ไร่	22	8.15
41 - 60 ไร่	13	4.82
61 - 80 ไร่	3	1.11
มากกว่า 80 ไร่	9	3.33
รวม	270	100

พื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นที่เช่าเฉลี่ย 11.91 ไร่

จากตารางที่ 4.8 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นที่เช่าเฉลี่ย 11.91 ไร่ โดยไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรที่เป็นที่เช่า ร้อยละ 64.44 รองลงมา มีพื้นที่ระหว่าง 1-20 ไร่ พื้นที่ 21-40 ไร่ พื้นที่ 41-60 ไร่ พื้นที่มากกว่า 80 ไร่ และมีพื้นที่ 61-80 ไร่ ร้อยละ 18.15, 8.15, 4.82, 3.33 และ 1.11 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามรายได้ของครัวเรือน

รายได้ของครัวเรือนต่อปี (รวมอาชีพหลักและอาชีพรอง)	จำนวน	ร้อยละ
0 - 100,000 บาท	128	47.41
100,001 - 200,000 บาท	73	27.04
200,001 - 300,000 บาท	29	10.74
300,001 - 400,000 บาท	13	4.81
400,001 - 500,000 บาท	12	4.44
มากกว่า 500,000 บาท	15	5.56
รวม	270	100

รายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 186,640.74 บาท

จากตารางที่ 4.9 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีรายได้ของครัวเรือนต่อปีเฉลี่ย 186,640.74 บาท ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี 0-100,000 บาท ร้อยละ 47.41 รองลงมา มีรายได้ 100,001-200,000 บาท มีรายได้ 200,001-300,000 บาท มีรายได้มากกว่า 500,000 บาท มีรายได้ 300,001-400,000 บาท และมีรายได้ 400,001-500,000 บาท ร้อยละ 27.04, 10.74, 5.56, 4.81 และ 4.44 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามปีที่สมัครสมาชิกกลุ่ม

ปีที่สมัครสมาชิก	จำนวน	ร้อยละ
พ.ศ. 2547 - 2548	221	81.85
พ.ศ. 2549 - 2550	33	12.22
พ.ศ. 2551 - 2552	0	0
พ.ศ. 2553 - 2554	16	5.93
รวม	270	100

จากตารางที่ 4.10 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ส่วนใหญ่ได้สมัครสมาชิกกลุ่มระหว่าง พ.ศ. 2547-2548 ร้อยละ 81.85 รองลงมาได้สมัครสมาชิกกลุ่มระหว่าง พ.ศ. 2549-2550 และสมัครสมาชิกกลุ่มระหว่าง พ.ศ. 2553-2554 ร้อยละ 12.22 และ 5.93 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ลักษณะทางประชากรของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่
แยกตามจำนวนหุ้นที่เป็นสมาชิกกลุ่ม

จำนวนหุ้นที่เป็นสมาชิกกลุ่ม (บาท)	จำนวน	ร้อยละ
100 - 1,000 บาท	229	84.82
1,001 - 2,000 บาท	23	8.52
2,001 - 3,000 บาท	2	0.74
3,001 - 4,000 บาท	1	0.37
4,001 - 5,000 บาท	6	2.22
5,001 - 6,000 บาท	3	1.11
มากกว่า 6,000 บาท	6	2.22
รวม	270	100.00

จำนวนหุ้นที่เป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 817.78 บาท

จากตารางที่ 4.11 พบว่า สมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีจำนวนหุ้นที่เป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 817.78 บาท โดยส่วนใหญ่มีจำนวนหุ้น 100-1,000 บาท ร้อยละ 84.82 รองลงมา มีจำนวนหุ้น 1,001-2,000 บาท จำนวนหุ้น 4,001-5,000 บาท จำนวนหุ้นมากกว่า 6,000 บาท จำนวนหุ้น 5,001-6,000 บาท จำนวนหุ้น 2,001-3,000 บาท และจำนวนหุ้น 3,001-4,000 บาท ร้อยละ 8.52, 2.22, 2.22, 1.11, 0.74 และ 0.37 ตามลำดับ

2. สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

2.1 ความเป็นมาของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บันทึกการประชุมกลุ่ม บัญชีรายรับรายจ่ายกลุ่ม ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ พบว่า

2.1.1 การเกิดกลุ่มและแรงบันดาลใจ

การเกิดกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ เป็นกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์กลุ่มแรกๆ ในเขตอำเภอสีคิ้ว ที่ก่อตั้งขึ้นมาจากการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่

อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน และมีหน้าที่แก้ไข ปัญหาในเบื้องต้นให้กับเกษตรกรในพื้นที่ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ ได้ดำเนินการ ออกประชาคมหมู่บ้านในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ใน พ.ศ. 2547 และได้ให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วม เสนอแนะปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการประกอบอาชีพ และได้พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมประชุม ประชาคมทั้ง 14 หมู่บ้าน มีปัญหาที่สำคัญอันดับแรกเหมือนกันคือ ปัญหาปัจจัยการผลิตที่มีราคา สูง โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง เหลือรายได้ไม่ เพียงพอต่อการดำรงชีพและจุนเจือครอบครัว ประกอบกับการตื่นตัวในเรื่องอันตรายของสารเคมีต่อ ผู้ผลิตและผู้บริโภค และการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์กันอย่างจริงจัง ที่หน่วยงานราชการ เอกชน วิทยุ โทรทัศน์ต่างๆ ได้ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบ เกษตรกรจึงได้เสนอโครงการต่อองค์การ บริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ เพื่อขอตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ โดยขอรับการ สนับสนุนด้านเงินทุนเป็นค่าก่อสร้างโรงงานผลิต เครื่องมือเครื่องจักร และเจ้าหน้าที่ช่วยดูแลการ ดำเนินงานในระยะเริ่มต้น ส่วนเงินลงทุนในกระบวนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จะมาจากการระดมหุ้นจาก สมาชิกกลุ่ม ในส่วนของวัตถุดิบนั้นจะเน้นการใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ได้แก่ มูลสัตว์ แกลบขี้เถ้า รำข้าว เศษผัก ผลไม้ และวัสดุที่เหลือทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่

2.1.2 ลักษณะของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

เป็นกลุ่มธรรมชาติที่มีการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ประสบปัญหาด้านราคา ปัจจัยการผลิตเหมือนกัน คือ ปุ๋ยเคมีและสารเคมีราคาสูง มีพื้นที่ใกล้เคียง กันไปมาหาสู่กันได้สะดวก เป็นเพื่อนญาติพี่น้อง มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ภายในกลุ่มของ ตนเองและเมื่อมีผลกำไรจากการดำเนินงานก็มีรายได้จากเงินปันผลอีกด้วย

2.1.3 สมาชิกของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

มีสมาชิกทั้งหมด 270 คน เป็นผู้นำชุมชนและเกษตรกรในหมู่บ้านต่างๆ ของตำบลวังโรงใหญ่ มีอาชีพหลักที่สำคัญ คือ การทำการเกษตร เช่น นาข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดอาหารสัตว์ การรับสมาชิกไม่มีหลักเกณฑ์อะไรมาก ทุกคนจะร่วมกันกำหนดกันเอง โดย วัตถุประสงค์จากความพึงพอใจของหลายฝ่าย เช่น เป็นคนที่อยู่ในหมู่บ้าน มีอาชีพการเกษตร มีเวลาและพร้อม ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม มีอุปนิสัยเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่ม มีคณะกรรมการหรือสมาชิก รับรอง และต้องลงหุ้นในกลุ่ม สมาชิกสามารถลาออกได้และได้รับเงินค่าหุ้นคืนเมื่อครบปีบัญชีของ กลุ่ม บางครั้งมีสมาชิกที่ลาออกและจะขอเป็นสมาชิกใหม่ก็ต้องรอนกว่าจะครบปีบัญชี หรือตามที่ คณะกรรมการเห็นควร

2.1.4 ประธานกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

เป็นบุคคลที่สมาชิกร่วมกันคัดเลือก โดยพิจารณาว่ามีความรู้และทักษะในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เสียสละ มีเวลาเพียงพอในการจัดการกลุ่ม มีความเป็นผู้นำ สามารถประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานอื่นๆ ได้ การดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มจะมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นบุคคลเดิมเนื่องจากปฏิบัติงานได้ตามความต้องการของสมาชิก ส่วนการเลือกคณะกรรมการนั้น จะให้สมาชิกกลุ่มเลือกตัวแทนของหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการ หมู่ละ 1-2 คน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับสมาชิกในหมู่บ้านได้ง่าย หากมีข้อผิดพลาดประการใด ประธานและคณะกรรมการกลุ่มจะร่วมเป็นผู้รับผิดชอบ

2.1.5 กฎระเบียบของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

เนื่องจากเป็นกลุ่มธรรมชาติ ดังนั้นสภาพภายในกลุ่มสมาชิกจึงมีความสัมพันธ์ค่อนข้างจะแนบแน่นต่อกัน เป็นมิตรต่อกัน ค่อนข้างสบายๆ ทุกคนยึดถือเอาข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มเป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น ทุกคนต้องร่วมกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และเข้าร่วมการประชุมทุกครั้ง การสมัครหรือลาออกของสมาชิก การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่สมาชิกที่ปฏิบัติงาน ฯ ข้อตกลงต่างๆ ของกลุ่มที่ร่วมกันกำหนดขึ้นอาจจะมีข้อตกลงย่อยเพิ่มขึ้นอีกเมื่อกลุ่มประสบกับปัญหา เช่น กลุ่มขาดเงินหมุนเวียน การเพิ่มหรือลดราคาปุ๋ยอินทรีย์ ข้อตกลงต่างๆ เหล่านี้ ประธานจะบันทึกในสมุดบันทึกของกลุ่ม ส่วนข้อความที่สำคัญจะจดบันทึกบนกระดานในที่ทำการกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกรับรู้ข้อตกลง และขอเปลี่ยนแปลงผ่านการประชุมได้เช่นกัน

2.1.6 สถานที่ตั้งของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

บ้านกฤษณา หมู่ที่ 1 ตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอเสี๊ยะ จังหวัดนครราชสีมา

2.2 สภาพการดำเนินงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

2.2.1 ด้านการบริหารกลุ่ม

- การจดทะเบียนของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ไม่มีการจดทะเบียนกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร มีบันทึกรายชื่อสมาชิกกลุ่ม บันทึกการรับรายจ่ายอย่างง่าย ๆ บัญชีปันผลของสมาชิก มีข้อตกลงร่วมกันของทุกคนในกลุ่มเกี่ยวกับวิธีการทำงานกำหนดให้ทุกคนร่วมมือกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การรับสมัครและการลาออกของสมาชิก การลงหุ้นของสมาชิก การปันผล การคัดเลือกประธานและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง

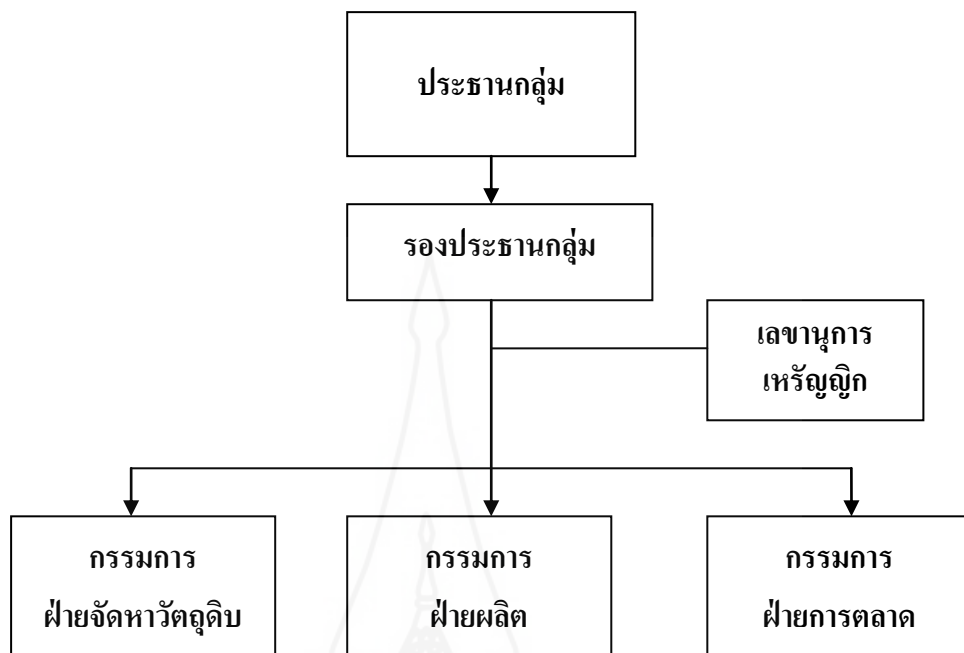
- องค์ประกอบของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ประกอบด้วย ประธานและคณะกรรมการ การคัดเลือกประธานกลุ่มบริหารจัดการกันเองโดยคัดเลือกสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถ มีความคล่องตัวในการประสานงาน มีความเป็นผู้นำ เพื่อเป็นประธานและให้สมาชิกกลุ่มเลือกตัวแทนของหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการ หมู่ละ 1-2 คน เพื่อ

ทำหน้าที่กำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย ข้อตกลงหรือกฎเกณฑ์ การติดต่อสื่อสาร การจัดการงบประมาณของกลุ่ม และประสานงานกับสมาชิกในหมู่บ้านได้ง่าย ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ยอมรับกระบวนการดังกล่าว

ในส่วนของการบริหารงานนั้น กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีประธานคณะกรรมการ จำนวน 15 คน ดังนี้

1. นายพงษ์ศักดิ์	มุด ไธสง	ประธานกลุ่ม
2. นายสมปอง	เง็บสูงเนิน	รองประธาน (เหรียญก)
3. นายฉลาด	เชิดชู	กรรมการ หมู่ 1
4. นางบุญมี	จันทสิทธิ์	กรรมการ หมู่ 2 (เลขาฯ)
5. นายกิมเล็ง	ทาจันทิก	กรรมการ หมู่ 4
6. นายพินิจ	โพธิ์ชะอุม	กรรมการ หมู่ 4
7. นายบุญรอด	มอมขุนทด	กรรมการ หมู่ 5
8. นายสมศักดิ์	ตรงจันทิก	กรรมการ หมู่ 6
9. นายทองใบ	เพชรงาม	กรรมการ หมู่ 7
10. นายเกรียงไกร	เชิดชู	กรรมการ หมู่ 8
11. นายสกล	พะชนะ	กรรมการ หมู่ 9
12. นายสมพงษ์	ปราณีตพลกรัง	กรรมการ หมู่ 10
13. นายสมชาย	เมิมขุนทด	กรรมการ หมู่ 11
14. นายสมชัย	ประสิทธิ์นอก	กรรมการ หมู่ 13
15. นายสมพงษ์	พรหมพันธ์ใจ	กรรมการ หมู่ 14

รูปแบบการบริหารกลุ่ม ประธานและคณะกรรมการจะร่วมกันบริหารงานของกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกกลุ่ม และมีความมุ่งมั่นให้กลุ่มเข้มแข็ง สามารถรวมตัวกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการแบ่งแยกกันทำงานในส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานและคณะกรรมการประสานขอรับการบริการและการสนับสนุนจากภายนอก เลขานุการ ทำหน้าที่ในการบันทึกรายชื่อสมาชิก ข้อตกลง และการประชุมของกลุ่ม เหรียญก ทำหน้าที่ในการจัดเก็บเงินและปันผลแก่สมาชิก คณะกรรมการทำหน้าที่แยกเป็นฝ่ายต่างๆ ได้แก่ ฝ่ายจัดซื้อวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ฝ่ายผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และฝ่ายการตลาด และคณะกรรมการกลุ่มยังมีหน้าที่กำหนดแผนการปฏิบัติงานและนำเสนอต่อที่ประชุมกลุ่มเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสม สมาชิกต้องเข้าร่วมการประชุมหรือฝึกอบรมในกระบวนการต่างๆ การลงหุ้นในกิจกรรมของกลุ่ม ชื่อผลผลิตของกลุ่ม และประชาสัมพันธ์ผลผลิตของกลุ่ม

ภาพที่ 4.1 ผังแสดงการบริหารงานกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

2.2.2 ด้านการผลิต

1) **ปัจจัยการผลิต** ได้แก่ โรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เครื่องจักร เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่

2) **วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต** ใช้วิธีการจัดซื้อจากสมาชิกภายในกลุ่มหรือในชุมชน เช่น มูลโค และวัตถุดิบส่วนใหญ่สามารถหาซื้อได้จากโรงงานอุตสาหกรรมใกล้เคียง เช่น กากน้ำตาล กากและเปลือกมันสำปะหลัง แกลบดำ ชี้เถ้า แร่โดโลไมท์ เป็นต้น

3) **แหล่งปัจจัยการผลิต** ส่วนใหญ่อยู่ภายในชุมชน ระยะแรก กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ เน้นการหาปัจจัยการผลิตในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง เช่น มูลสัตว์ ได้จากกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ กากและเปลือกมันสำปะหลังจัดซื้อจากโรงงานแป้งมันสำปะหลัง กากน้ำตาลได้จากโรงงานน้ำตาล แกลบดำและชี้เถ้าได้จากโรงงานผลิตน้ำมันพืช แต่เมื่อปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นจำเป็นต้องหาแหล่งวัตถุดิบไกลขึ้นตามไปด้วยโดยเน้นวัตถุดิบมีคุณภาพและราคาถูก

4) **วิธีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์** ทุกคนจะมารวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในระยะแรกๆ คณะกรรมการได้รับความรู้และทักษะในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากการศึกษาดูงานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตำบลบ้านเก่า และกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลสระจะแซ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา นำมาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เครื่องจักรและวัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยวิธีทดลองผิดลองถูกจนได้วิธีการผลิตที่สะดวก ได้ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง และปุ๋ยน้ำชีวภาพที่มีคุณภาพ โดยใช้แรงงานของสมาชิกกลุ่มในการปฏิบัติงาน การใช้วัตถุดิบผสมปุ๋ยอินทรีย์นั้นใช้วิธีการตวงอย่างละเท่าๆ กัน เช่น มูลโค เป๋ลือกมันสำปะหลัง กากมันสำปะหลัง แกลบดำหรือขี้เถ้า ในอัตราส่วน 1:1:1:1 เติมแร่โคโลไมท์ครึ่งลิตร แล้วคลุกเคล้าให้เข้ากันรดด้วยปุ๋ยน้ำชีวภาพ (น้ำหมักชีวภาพ) พอประมาณ การสังเกตการร่น้ำที่สร้างความชื้นให้แก่กองปุ๋ยที่พอเหมาะคือ เมื่อกำปุ๋ยไว้ในมือ หงายฝ่ามือออกปุ๋ยจะแตกออกจากกันประมาณ 1 ต่อ 3 ส่วน หลังจากนั้นเก็บไว้ที่ร่มเป็นกองใหญ่ ใช้เวลาประมาณ 7 วัน จึงกลับกองปุ๋ยอินทรีย์เพื่อระบายความร้อน ประมาณ 45 วัน จึงสามารถนำไปเข้าสู่ขบวนการอัดเม็ดได้

5) *รูปแบบการผลิต* รูปแบบการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มเน้นการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด เพราะสะดวกต่อผู้ใช้ สมาชิกต้องการจำนวนมาก ราคาสูง รongลงมาคือ ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง และปุ๋ยน้ำชีวภาพ

6) *วันเวลาในการผลิต* มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตลอดทั้งปี ยกเว้นในช่วงฤดูฝน เนื่องจากไม่สะดวกต่อการปฏิบัติงาน ไม่สามารถนำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดตากแดดให้แห้งได้ เวลาในการปฏิบัติงานคือวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 08.00 - 16.00 นาฬิกา หรืออาจมีการทำงานล่วงเวลาได้ตามความเหมาะสม

7) *ปริมาณของผลผลิต* ปริมาณผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในแต่ละปีมีปริมาณแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก ปริมาณวัตถุดิบที่มี ฤดูกาล ผลกระทบจากการร้องเรียนมลภาวะ ปริมาณเงินทุนคงเหลือ การจ่ายเงินค่าปุ๋ยอินทรีย์ของลูกหนี้ในปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 4.12 ปริมาณการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในแต่ละปี

ปีที่ผลิต	ปริมาณการผลิต (ตัน)
2547	-
2548	-
2549	39
2550	93
2551	96
2552	112
2553	46
2554	17

สังเกตว่า ใน พ.ศ. 2549-2552 ปริมาณการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเร่งผลิตให้ทันกับความต้องการของสมาชิกกลุ่ม แต่ใน พ.ศ. 2553-2554 มีปริมาณการผลิตลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะเกิดปัญหาในการร้องเรียนเรื่องมลภาวะในชุมชน กลุ่มจำเป็นต้องหยุดการผลิตและย้ายโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ออกจากชุมชน

- คุณภาพของผลผลิต ในระยะแรกไม่เคยมีการทดสอบปุ๋ยอินทรีย์โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ไม่สามารถกำหนดค่าของธาตุอาหารได้ เพียงแต่ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตออกมาเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและเกษตรกรทั่วไป เมื่อสมาชิกลงไปใช้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตของพืช แก้ปัญหาดินเสื่อมและขาดธาตุอาหารได้ในระยะยาว ต่อมาเมื่อมีการผลิตจำนวนมาก ได้มีการส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์ตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหาร 2 ครั้ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3 นครราชสีมา

- การพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทั้งปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง และปุ๋ยน้ำชีวภาพ ในระยะแรกกลุ่มยังขาดการพัฒนาคุณภาพ กลุ่มจะผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตามวิธีการดั้งเดิมที่เรียนรู้กันมา ไม่มีการทดสอบผลผลิตในทางวิทยาศาสตร์ เมื่อกลุ่มมีปริมาณการผลิตและเงินทุนมากขึ้นกลุ่มจึงเพิ่มมาตรฐานในการผลิต มีการส่งตัวอย่างปุ๋ยตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3 นครราชสีมา ปรับเปลี่ยนเพิ่มลดวัตถุดิบบางชนิดเพื่อเพิ่มคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์ตามคำแนะนำของหน่วยงานดังกล่าว

2.2.3 ด้านการตลาด

- ตลาดของกลุ่มส่วนใหญ่จำหน่ายให้แก่สมาชิกกลุ่มและเกษตรกรในพื้นที่เป็นอันดับแรก ส่วนที่เหลือจำหน่ายให้กับเกษตรกรทั่วไปหรือนอกพื้นที่

- ราคาและรูปแบบการจำหน่าย มีการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ให้กับสมาชิกหรือเกษตรกรในรูปของปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง และปุ๋ยน้ำชีวภาพ ส่วนราคาปุ๋ยอินทรีย์มีความแตกต่างกันตามสถานการณ์ต่างๆ เช่น ราคาวัตถุดิบ ค่าแรง ความต้องการของคณะกรรมการปันผล ขนาดบรรจุปุ๋ยอินทรีย์ ฯ เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ราคาปุ๋ยอินทรีย์ของสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

ปีที่ผลิต	ชนิดปุ๋ยอินทรีย์	ขนาดบรรจุ (กิโลกรัม)	ราคา (บาท)
2547-2549	ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด	50	250
	ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง	50	170
	ปุ๋ยน้ำชีวภาพ	-	-
2550-2551	ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด	37	190
	ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง	37	100
	ปุ๋ยน้ำชีวภาพ	-	-
2552-2554	ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด	37	230
	ปุ๋ยอินทรีย์ชนิดผง	37	110
	ปุ๋ยน้ำชีวภาพ	-	-

2.2.4 ด้านแรงงาน

ในระยะแรก กลุ่มมีข้อตกลงให้สมาชิกมาช่วยกันผลิตปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกัน ระดมความคิด ร่วมกันทำ ทดลองใช้วัตถุดิบในการผลิตชนิดต่างๆ จนได้ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดที่มีคุณภาพ โดยยังไม่มีมีการจ่ายค่าแรงงาน

ใน พ.ศ. 2548 กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ เริ่มมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อจำหน่าย จึงได้จ่ายค่าตอบแทนแรงงานวันละ 90 บาท โดยแรงงานส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม รองลงมาเป็นแรงงานที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์แม้จะผลิตได้ปริมาณที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้าจึงได้เพิ่มจำนวนแรงงานให้เพียงพอต่อการเพิ่มกำลังการผลิต จำนวนตั้งแต่ 5-10 คน ตามความหนักเบาของงานที่ทำในแต่ละวัน และเพิ่มค่าแรงเพื่อจูงใจ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับแรงงาน อัตราค่าแรงที่เพิ่มขึ้นต่อคน ตั้งแต่ 90, 110, 130, 150 และใน พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นเป็น 180 บาท

ในด้านแรงงานในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์นั้น กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีความมั่นคงด้านแรงงานในการผลิตสูง เพราะแรงงานส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ รองลงมาเป็นแรงงานที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ แม้ในบางครั้งอาจขาดแคลนแรงงานบ้างตามฤดูกาล หรือการจ้างแรงงานใหม่ที่ไม่มีความรู้และประสบการณ์ที่จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสอนงาน กลุ่มก็สามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี

2.2.5 ด้านเงินทุน

ทุนและการลงทุน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในส่วนของการสร้างพื้นฐานในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนในแต่ละปีจะมากน้อยแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภาระของงบประมาณของกลุ่ม ความจำเป็น และต้องไม่กระทบกับงบประมาณเพื่อการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่

ตารางที่ 4.14 โครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ให้การสนับสนุนกลุ่ม

ปี งบประมาณ	โครงการที่ได้รับงบประมาณสนับสนุน	งบประมาณ (บาท)
2547	โครงการจัดซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ผลิตปุ๋ยอินทรีย์	445,120
2549	โครงการก่อสร้างอาคารตาก เก็บรักษปุ๋ยอินทรีย์	400,000
2550	โครงการก่อสร้างลานตากปุ๋ยอินทรีย์	200,000
2551	โครงการต่อเติมอาคารเก็บปุ๋ยอินทรีย์	260,000
2553	โครงการก่อสร้างลานตากปุ๋ยอินทรีย์	200,000
2554	โครงการโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์	1,000,000
	โครงการขยายเขตไฟฟ้าเข้าโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์	300,000
2555	โครงการติดตั้งระบบไฟฟ้าภายในอาคาร โรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์	40,000

ในด้านเงินทุนหมุนเวียนในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มาจากการลงหุ้นของสมาชิก หุ้นละ 100 บาท คนละไม่เกิน 100 หุ้น (10,000 บาท) หรือตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

ตารางที่ 4.15 จำนวนสมาชิกกลุ่มและเงินหุ้นของสมาชิกกลุ่ม

ปีที่สมัครสมาชิก	จำนวนสมาชิกกลุ่ม (คน)	จำนวนเงินหุ้นของสมาชิก (บาท)
2547-2548	220	74,300
2549	225	74,300
2550	259	195,200
2551	260	202,500
2552	257	202,500
2553-2554	270	214,900

ลักษณะการลงทุนกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่จะใช้เวลาเงินเพื่อการจัดซื้อวัตถุดิบในการผลิต ค่าแรงงาน ค่าซ่อมบำรุงเครื่องจักร ค่าน้ำค่าไฟฟ้า และอื่นๆ

การบริหารด้านการเงินของกลุ่ม กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่จะไม่ค่อยมีความยุ่งยากในการบริหารด้านการเงินมากนัก ส่วนใหญ่สมาชิกยอมรับในรูปแบบการจัดการของคณะกรรมการสมาชิกสามารถที่จะสอบถามฐานะทางการเงินของกลุ่มได้ตลอดเวลา ระบบบัญชีของกลุ่มจะบันทึกในสมุดบัญชีง่ายๆ ลงรายรับรายจ่าย หรือกำไรของกลุ่มเป็นอย่างไร คณะกรรมการมีความระมัดระวังในการใช้เงินทุกอย่างรอบคอบ และเมื่อมีความต้องการเงินทุนเพิ่มขึ้นก็จะแจ้งที่ประชุมคณะกรรมการกลุ่มเพื่อขอเพิ่มทุนโดยการระดมหุ้นจากสมาชิกเก่าหรือรับสมัครสมาชิกใหม่เพิ่มก็จะได้เงินทุนเพิ่มตามความต้องการ เพราะมีเกษตรกรต้องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มจำนวนมาก เนื่องจากเห็นผลประโยชน์ในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ราคาถูก พืชที่ปลูกให้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ และยังได้รับเงินปันผลคืนด้วย

2.2.6 ด้านการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่จัดเป็นกลุ่มธรรมชาติ มีบรรยากาศและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่ใกล้ชิดและเป็นมิตร สมาชิกรู้สึกเป็นอิสระและมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิก เนื่องจากคณะกรรมการมีความตั้งใจทำงานเพื่อกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจในระบบการดำเนินงานที่เป็นอยู่ สมาชิกบางคนในกลุ่มอาจจะไม่พึงพอใจบ้าง เมื่อปริมาณผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดไม่เพียงพอกับความต้องการใช้แต่คณะกรรมการก็สามารถชี้แจงได้

ความเข้มแข็งของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มทุกคนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่ม แม้จะมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมาน้อยแตกต่างกัน เนื่องจากต้องประกอบอาชีพ

ทางการเกษตรเป็นหลัก แต่ก็มีความพอใจผลการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกมีความรู้สึกสนุกสนาน พึงพอใจที่ได้มาพบปะกัน พูดคุยและยินดีรับฟังความรู้และทักษะจากผู้นำหรือสมาชิกอื่นๆ กลุ่มสามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้อย่างต่อเนื่องเพราะว่าทุกคนให้ความร่วมมือ

ความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่ม จากการสัมภาษณ์สมาชิกในกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ พบว่า ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจหลายๆ ด้าน คือ รูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มที่เป็นแบบครอบครัว เมื่อสมาชิกมีความคับข้องใจสามารถสอบถามเพื่อหาคำตอบได้ทันที สมาชิกสามารถตรวจสอบการดำเนินงานและการเงินได้ตลอดเวลา ได้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพดีราคาถูก พี่เขยเจียงของงามได้ดี ลดต้นทุนการผลิต และสามารถปรับปรุงคุณภาพของดิน การยอมรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันของสมาชิกคณะกรรมการ และหน่วยงานต่างๆ ที่ให้การสนับสนุน

การสนับสนุนจากภายในชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการหลักๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ สนับสนุนในเรื่องงบประมาณก่อสร้างโรงงาน เครื่องจักรเครื่องมือและบุคลากร และผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในพื้นที่มีส่วนช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มเป็นอย่างดี ส่วนหน่วยงานอื่นนับว่ามีส่วนในการสนับสนุนน้อยมาก และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เองก็ต้องใช้เวลานานกว่า จะได้รับการยอมรับจากเกษตรกร ดังนั้น การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์จึงต้องใช้เวลาที่จะให้หน่วยงานในชุมชนอื่นๆ ยอมรับเช่นกัน ทั้งนี้กลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจในสภาพที่ดำรงอยู่ ส่วนเกษตรกรในพื้นที่บางส่วนแม้จะไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่ม แต่ก็ยังพร้อมที่จะสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ตามความสามารถ และพร้อมที่จะสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่อไปในอนาคต

การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอสีกี้ จังหวัด นครราชสีมา ได้เข้ามาสนับสนุนด้านวิชาการในระยะเริ่มแรก สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 3 นครราชสีมา และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ให้การสนับสนุนในเรื่องตรวจวิเคราะห์ธาตุอาหารในปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนหน่วยงานภายนอกชุมชนอื่นๆ ยังไม่เห็นความสำคัญของการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มเท่าที่ควร

2.2.7 ด้านความรู้และทักษะในการบริหารกลุ่มและการผลิตปุ๋ยอินทรีย์

คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มค่อนข้างมีข้อจำกัดด้านความรู้และทักษะในการพัฒนาและผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม การลองผิดลองถูก บางครั้งเป็นความรู้ที่ไม่ชัดเจน ทำให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มรู้เพียงแต่ผิวเผิน ขาดข้อเท็จจริง

แหล่งความรู้การพัฒนากลุ่มและการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ สมาชิกกลุ่มเรียนรู้มาจากเอกสาร สื่อวิทยุโทรทัศน์ การศึกษาดูงานกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์กลุ่มอื่น การถ่ายทอดของหมอดินอาสาประจำตำบล หมอดินประจำหมู่บ้าน เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาที่ดิน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ได้รับความรู้และทักษะมาจากผู้นำของกลุ่มซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และความรู้ด้านการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้รับจากประสบการณ์และการถ่ายทอดมาจากแหล่งความรู้อื่นๆ อีกทอดหนึ่ง ผู้ถ่ายทอดความรู้ เจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาที่ดิน ผู้นำชุมชน และจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม วิธีการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกทั้งในและนอกกลุ่ม มีการบรรยาย และสาธิตการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งเป็นความรู้ที่ยังไม่ผ่านการสังเคราะห์ บางครั้งคณะกรรมการและสมาชิกเกิดการเรียนรู้แบบผิดๆ ถูกๆ ไม่ต่อเนื่อง

2.2.8 ด้านผลตอบแทนในการเป็นสมาชิกกลุ่ม

การปันผล กลุ่มดำเนินกิจกรรมผลิตปุ๋ยอินทรีย์จำหน่ายให้กับสมาชิกกลุ่ม และเกษตรกรในพื้นที่แล้ว เมื่อได้รับผลกำไรจากการดำเนินงานก็จะมีเงินปันผลคืนสมาชิกเป็นค่าตอบแทนตามจำนวนหุ้น เกิดดอกผลของเงินลงทุน การปันผลของกลุ่มจะปันผลไม่เกินร้อยละ 40 ของผลกำไรต่อปี แล้วแต่คณะกรรมการกลุ่มจะพิจารณาตามความเหมาะสม เพื่อไม่ให้กระทบกับเงินทุนที่ใช้ดำเนินงาน และผลกำไรบางส่วนจะเก็บไว้เพื่องานสาธารณประโยชน์ สวัสดิการเงินทุนสะสมของกลุ่มต่อไป

ตารางที่ 4.16 การจ่ายเงินปันผลกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ต่อปี

ปีที่ปันผล	จำนวนสมาชิก (คน)	เงินปันผลร้อยละ	ยอดเงินปันผล (บาท)
2549	220	20	30,546
2550	220	38	42,466
2551	260	40	86,380
2552	257	40	87,165
2553	270	40	88,420
2554	270	40	87,721

สมาชิกกลุ่มได้รับส่วนลดพิเศษเมื่อซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกได้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกที่มีราคาถูกกว่า และเป็นการส่งเสริมการขายช่วยประชาสัมพันธ์การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ได้อีกทาง

3. ปัญหาอุปสรรคของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

3.1 ปัญหาอุปสรรคจากการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1

จากการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2555 เวลา 09.30 - 12.30 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ ดังนี้

3.1.1 คณะกรรมการกลุ่มขาดการมีส่วนร่วม

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า คณะกรรมการกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ขาดการมีส่วนร่วมในทุกด้านแม้จะได้มีการแบ่งแยกหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคนไว้แล้ว แต่เมื่อปฏิบัติจริงมีเพียงคณะกรรมการบางคนเป็นผู้ดูแล ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการทั้งหมดเป็นเกษตรกร มีพื้นที่ทำการเกษตรมากและปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น นาข้าว พืชไร่ ทำให้ไม่มีเวลามาปฏิบัติหน้าที่ และสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ เรื่องของค่าตอบแทนการทำงานของคณะกรรมการ เนื่องจากรายได้จากการดำเนินงานยังไม่มี การจัดสรรเป็นค่าตอบแทนในการทำงานของคณะกรรมการ จึงทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยจึงเห็นว่าควรแบ่งเงินจากผลกำไรจากการดำเนินงานมาจ่ายเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการที่มาปฏิบัติหน้าที่

3.1.2 ไม่มีตราสินค้า

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ตราสินค้าหรือเครื่องหมายการค้ามีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ปัจจุบันถุงบรรจุปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มไม่มีตราสินค้าใดๆ ที่ทราบมาจากการผลิตของกลุ่ม ซึ่งไม่มีปัญหาถ้าหากกลุ่มยังจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่เท่านั้น แต่เนื่องจากกลุ่มมีแนวโน้มที่จะผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้นทุกปี กลุ่มจำเป็นต้องมองหาช่องทางกระจายตลาดออกไปนอกพื้นที่ และต้องสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักแก่ลูกค้า โดยขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่จากสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ และสำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว เป็นผู้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตจัดทำตราสินค้าให้ถูกต้อง

3.1.3 ไม่มีห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน นอกจากเป็นห้องที่ใช้คณะกรรมการได้ใช้ในการปฏิบัติงานแล้วยังใช้เก็บเอกสาร เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ทำให้คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ไม่สะดวก และไม่พร้อมที่จะปฏิบัติงาน จึงจำเป็นต้องหางบประมาณเพื่อก่อสร้างห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการ โดยให้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจัดสรรผลกำไรบางส่วนมาดำเนินการก่อสร้าง

3.1.4 ขาดการตรวจสอบคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า การดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ แม้จะมองว่าสามารถจำหน่ายผลผลิตทั้งหมดได้และมีผลกำไรจากการดำเนินงาน แต่สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ เรื่องของคุณภาพการผลิตต้องใช้วัตถุดิบหลากหลายชนิด อาจมีผลต่อคุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์ได้ กลุ่มจึงควรมีแผนการส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์เข้าตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุง แก้ไข หรือเพิ่มเติมให้ปุ๋ยอินทรีย์มีคุณภาพตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานีพัฒนาที่ดิน หรือมหาวิทยาลัยต่างๆ

3.1.5 ไม่มีข้อบังคับกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ข้อบังคับกลุ่มเป็นกรอบในการดำเนินงานต่างๆ ที่ครอบคลุมทุกกระบวนการ เป็นกฎระเบียบที่ทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งเนื่องจากกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งไม่มีการจัดทำข้อบังคับกลุ่มที่เป็นรูปธรรม ใ้มติที่ประชุมคณะกรรมการกลุ่มเป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งในข้อบังคับกลุ่มควรจะมีการกำหนดรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

- 1) คณะกรรมการกลุ่ม ควรกำหนดการแต่งตั้งคณะกรรมการ และบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ วาระการดำรงตำแหน่ง
- 2) สมาชิกกลุ่ม ควรกำหนดการรับสมัคร การลาออก คุณสมบัติ และบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
- 3) การประชุม ควรกำหนดวาระการประชุมของคณะกรรมการและประชุมใหญ่ประจำปี การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งหรือการเห็นชอบเรื่องต่างๆ
- 4) การจัดสรรผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

3.1.6 นโยบายค่าแรงขั้นต่ำของรัฐบาล

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท ของรัฐบาล ส่งผลกระทบต่อการจ้างแรงงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบันทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งย้ายจากแรงงานภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งได้ค่าแรงสูงกว่า ถ้าหากกลุ่มต้องการรักษาแรงงานฝีมือเอาไว้ก็จำเป็นต้องเพิ่มค่าจ้างแรงงานเหล่านี้ ซึ่งก็ต้องกระทบกับรายได้หรือผลกำไรของกลุ่ม กลุ่มอาจจำเป็นต้องเพิ่มราคาจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อลดภาระค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้นนี้เท่ากับเป็นการเพิ่มภาระให้กับลูกค้าที่เป็นเกษตรกร และอาจกระทบกับยอดขายปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มด้วย

3.1.7 การส่งเสริมการขายปุ๋ยเคมีของบริษัทเอกชน

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า การส่งเสริมการขายปุ๋ยเคมีของบริษัทเอกชนมีผลต่อยอดจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม กล่าวคือ บริษัทผลิตปุ๋ยเคมีมีเงินทุนสูง มีความสามารถในการจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขายต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกกับเกษตรกร เช่น การส่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้ามาแนะนำผลิตภัณฑ์ของบริษัท การประชาสัมพันธ์ในลักษณะลดแลกแจกแถม การมีตัวแทนจำหน่ายในหมู่บ้านชุมชน การให้สินเชื่อโดยมีสัญญาว่าต้องใช้ผลิตภัณฑ์ของบริษัทเท่านั้น เหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรทั้งสิ้น เพื่อให้กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีความสามารถในการแข่งขันกับบริษัทเอกชน กลุ่มจำเป็นต้องมีนโยบายเชิงรุก เช่น การปล่อยสินเชื่อ การส่งเสริมการขายปุ๋ยอินทรีย์โดยคณะกรรมการกลุ่มที่รับผิดชอบ

3.2 ปัญหาอุปสรรคจากการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 2

จากการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556 เวลา 09.30-12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยได้พิจารณาผลการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาอุปสรรคของกลุ่มในการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 โดยสามารถสรุปประเด็นปัญหาต่างๆ ได้ 5 ข้อ โดยผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยได้ตัดปัญหาเรื่องนโยบายค่าแรงขั้นต่ำของรัฐบาลและการส่งเสริมการขายปุ๋ยเคมีของบริษัทเอกชน เนื่องจากอยู่นอกเหนือความสามารถในการควบคุมของกลุ่ม และยังคงปัญหาที่สำคัญที่ควรรับดำเนินการได้ทันที ดังนี้

3.2.1 คณะกรรมการกลุ่มขาดการมีส่วนร่วม

3.2.2 ไม่มีตราสินค้า

3.2.3 ไม่มีห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการกลุ่ม

3.2.4 ขาดการตรวจสอบคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์

3.2.5 ไม่มีข้อบังคับกลุ่ม

4. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

จากการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1 ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ จำนวน 15 คน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่ม 3 คน ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ตัวแทนส่วนราชการ 3 คน และตัวแทนเกษตรกรในพื้นที่ 3 คน เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2555 เวลา 09.30-12.30 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อรับฟังผลการวิจัยเรื่องข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของสมาชิกกลุ่ม และสภาพการดำเนินงานของกลุ่มที่ผู้วิจัยนำเสนอและร่วมกันระดมสมองเพื่อให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติม และร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานที่ผ่านมา โดยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์แยกตามประเด็นหัวข้อต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 สภาพแวดล้อมภายในที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

4.1.1 จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ (Strengths)

1) ราคาปุ๋ยอินทรีย์มีราคาถูก

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อย เห็นว่า ราคาปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ถือว่ามีราคาถูกมากเมื่อเทียบกับราคาของปุ๋ยเคมีในท้องตลาดหรือราคาปุ๋ยอินทรีย์ของบริษัทเอกชนซึ่งทำให้เป็นข้อได้เปรียบของกลุ่มเมื่อต้องการทำการเพิ่มขึ้นก็สามารถขึ้นราคาปุ๋ยได้โดยไม่กระทบกับลูกค้ามากนัก

2) อาคารสถานที่กว้าง

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า หลังจากทีกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ได้ย้ายโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ออกมาจากชุมชนเพื่อลดมลภาวะ เช่น เสียง ฝุ่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2554 ได้ก่อสร้างอาคารที่มีขนาดใหญ่กว่าอาคารหลังเก่าถึงสามเท่า ทำให้สามารถจัดการพื้นที่เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการปฏิบัติงาน และสถานที่บริเวณโดยรอบโรงงานยังสามารถต่อเติมหรือก่อสร้างขยายอาคารเพิ่มเติมเพื่อเก็บวัตถุดิบ เก็บสินค้าได้ รองรับการผลิตได้ต่อไปในอนาคต

3) วัตถุดิบที่ใช้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์มีความหลากหลาย

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตโดยกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีวัตถุดิบที่มีความหลากหลายสามารถหาได้ทั่วไปภายในท้องถิ่น หรือพื้นที่ใกล้เคียง เช่น มูลสัตว์ หาได้โดยการรับซื้อจากเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ แกลบเผา ขี้เถ้า

กากน้ำตาล กากมันและเปลือกมันสำปะหลัง หาได้โดยการรับซื้อจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ น้ำหมักชีวภาพ ผลิตเองจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น เศษผัก ผลไม้ หอยเชอรี่ เศษปลา หรือ รกสัตว์ชนิดต่างๆ วัตถุดิบอื่นๆ เช่น แร่โคโลไมท์ ซื้อจากโรงงานผลิตโดยตรง

ซึ่งวัตถุดิบต่างๆ ที่ได้กล่าวมานั้น จะจัดซื้อมาเก็บตุนในปริมาณมาก เพื่อให้ได้ราคาถูกและลดต้นทุนค่าขนส่ง และถึงแม้ว่าวัตถุดิบชนิดใดขาดแคลนก็สามารถหาวัตถุดิบชนิดอื่นมาทดแทนได้เท่ากับว่ามีความมั่นคงในด้านวัตถุดิบ

4) จ้างแรงงานในท้องถิ่น

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ในพื้นที่ตำบลวังโรงใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีแรงงานที่ว่างงานหลังจากการประกอบอาชีพเป็นจำนวนมาก และเป็นแรงงานราคาถูก ซึ่งแรงงานเองก็ต้องการรายได้เสริมระหว่างรอการเก็บเกี่ยวผลผลิต ทางกลุ่มจึงได้จ้างแรงงานเหล่านี้เป็นหลักเพราะมีความมั่นใจในคุณภาพการปฏิบัติงาน และได้แรงงานตามจำนวนที่ต้องการ

5) เงินทุนของกลุ่มสามารถระดมทุนภายในท้องถิ่น

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ได้รับการสนับสนุนในส่วนของพื้นที่ก่อสร้างอาคารโรงงาน และเครื่องจักรอุปกรณ์จากองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ ส่วนเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานได้จากการระดมทุนภายในท้องถิ่น และจากการดำเนินงานที่ผ่านมาทางกลุ่มมีผลกำไรและนำผลกำไรที่ได้มาปันผลให้กับสมาชิกต่อเนื่องทุกปี จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่น เชื่อใจของสมาชิกกลุ่ม เมื่อกลุ่มมีความต้องการเงินทุนในการขยายกิจการหรือกำลังการผลิตก็สามารถระดมทุนภายในท้องถิ่นได้เพียงพอสังเกตได้จากเมื่อเปิดรับสมัครสมาชิกกลุ่มแต่ละครั้ง มีสมาชิกกลุ่มที่ต้องการเพิ่มหุ้น และเกษตรกรในพื้นที่ให้ความสนใจเป็นจำนวนมากจนเงินทุนเกินความต้องการใช้ ทำให้กลุ่มมีความมั่นคงในด้านเงินทุนสูง

6) กลุ่มมีผลกำไรทุกปี

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน มีผลกำไรจากการดำเนินงาน และสามารถปันผลให้กับสมาชิกกลุ่มได้ถึงร้อยละ 20 - 40 ต่อปี ซึ่งถือว่าสูงมาก เนื่องจากความเชื่อมั่นในคุณภาพที่ดีและมีราคาถูก การผลิตของกลุ่มมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี และปริมาณความต้องการใช้มากขึ้นจึงเท่ากับว่ากลุ่มประสบผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจและมีผลกำไรปันผลให้สมาชิกกลุ่มต่อไป

4.1.2 จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ (Weaknesses)

1) คณะกรรมการกลุ่มขาดการมีส่วนร่วม

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า คณะกรรมการกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ขาดการมีส่วนร่วมในทุกด้าน แม้จะได้มีการแบ่งแยกหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคนไว้แล้ว แต่เมื่อปฏิบัติจริงมีเพียงคณะกรรมการบางคนเป็นผู้ดูแล ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการทั้งหมดเป็นเกษตรกร มีพื้นที่ทำการเกษตรมาและปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิด เช่น นาข้าว พืชไร่ ทำให้ไม่มีเวลามาปฏิบัติหน้าที่ และสาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เรื่องของค่าตอบแทนการทำงานของคณะกรรมการ เนื่องจากรายได้จากผลการดำเนินงานยังไม่มี การจัดสรรเป็นค่าตอบแทนในการทำงานของคณะกรรมการ จึงทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยจึงเห็นว่าควรแบ่งเงินจากผลกำไรจากการดำเนินงานมาจ่ายเป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการที่มาปฏิบัติหน้าที่

2) ไม่มีตราสินค้า

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ตราสินค้าหรือเครื่องหมายการค้ามีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ปัจจุบันถุงบรรจุปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มไม่มีตราสินค้าใดๆ ที่ทราบว่าเป็นมาจากการผลิตของกลุ่ม ซึ่งไม่มีปัญหาถ้าหากกลุ่มยังจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่เท่านั้น แต่เนื่องจากกลุ่มมีแนวโน้มที่จะผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มขึ้นทุกปี กลุ่มจำเป็นต้องมองหาช่องทางกระจายตลาดออกไปนอกพื้นที่ และต้องสร้างตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักแก่ลูกค้า โดยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ และสำนักงานเกษตรอำเภอสีคิ้ว เป็นผู้ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตจัดทำตราสินค้าให้ถูกต้อง

3) ไม่มีห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน นอกจากเป็นห้องที่ให้คณะกรรมการได้ใช้ในการปฏิบัติงานแล้วยังใช้เก็บเอกสาร เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงาน ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ทำให้คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ไม่สะดวก และไม่พร้อมที่จะปฏิบัติงาน จึงจำเป็นต้องหางบประมาณเพื่อก่อสร้างห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการ โดยให้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจัดสรรผลกำไรบางส่วนมาดำเนินการก่อสร้าง

4) ขาดการตรวจสอบคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า การดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ แม้จะมองว่าสามารถจำหน่ายผลผลิตทั้งหมดได้และมี

ผลกำไรจากการดำเนินงาน แต่สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ เรื่องของคุณภาพ การผลิตต้องใช้วัตถุดิบหลากหลายชนิด อาจมีผลต่อคุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์ได้ กลุ่มจึงควรมีแผนการส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์เข้าตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุง แก้ไข หรือเพิ่มเติมให้ปุ๋ยอินทรีย์มีคุณภาพตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานีพัฒนาที่ดิน หรือมหาวิทยาลัยต่างๆ

5) ไม่มีข้อบังคับกลุ่ม

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ข้อบังคับกลุ่มเป็นกรอบในการดำเนินงานต่างๆ ที่ครอบคลุมทุกกระบวนการ เป็นกฎระเบียบที่ทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง เนื่องจากกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งไม่มีการจัดทำข้อบังคับกลุ่มที่เป็นรูปธรรม ใช้นิติที่คณะกรรมการกลุ่มเป็นหลักในการดำเนินงาน ซึ่งในข้อบังคับกลุ่มควรจะมีการกำหนดรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

- คณะกรรมการกลุ่ม ควรกำหนดการแต่งตั้งคณะกรรมการและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ วาระการดำรงตำแหน่ง
- สมาชิกกลุ่ม ควรกำหนดการรับสมัคร การลาออก คุณสมบัติ และบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
- การประชุม ควรกำหนดวาระการประชุมของคณะกรรมการ และประชุมใหญ่ประจำปี การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง หรือการเห็นชอบเรื่องต่างๆ
- การจัดสรรผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

4.2 สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

4.2.1 โอกาสที่จะดำเนินการได้ (Opportunities)

1) ตลาดปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในพื้นที่

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า พื้นที่ตำบลวังโรงใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมกว่าสี่หมื่นไร่ มีปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีสูงมาก แต่ปัจจุบันเกษตรกรได้ตื่นตัวจากอันตรายจากสารเคมีและปุ๋ยเคมีมากขึ้น จึงได้ปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์กันมากขึ้น จึงมีผลให้ปริมาณยอดขายปุ๋ยอินทรีย์มีแนวโน้มสูงขึ้น ประกอบกับเกษตรกรกว่าสองร้อยครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มจึงมีความต้องการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ทั้งยังได้เงินปันผลเพิ่มขึ้นอีก ในส่วนของพื้นที่ใกล้เคียงที่ทำการเกษตรก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์จำหน่าย ส่วนบริษัทเอกชนที่เคยส่งปุ๋ยอินทรีย์เข้ามาจำหน่ายก็ไม่สามารถจำหน่ายได้เนื่องจากต้นทุนค่าขนส่งสูง ทำให้ปุ๋ยอินทรีย์ที่จำหน่ายสูงตามไปด้วย ทำให้การขยายตลาดทั้งในและนอกพื้นที่มีแนวโน้มดีขึ้น

2) การดำเนินงานได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า การที่กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ประสบผลสำเร็จส่วนหนึ่งเพราะการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่

- องค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ ได้สนับสนุนงบประมาณก่อสร้างอาคาร โรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เครื่องจักรผลิต และอุปกรณ์ต่างๆ

- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลวังโรงใหญ่ ช่วยให้การคำแนะนำและสนับสนุนให้เกษตรกรในพื้นที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม และยังมีแปลงสาธิตการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในพืชชนิดต่างๆ ให้เกษตรกรได้ดูงาน

- สำนักงานเกษตรอำเภอเสี๊ยะ จังหวัดนครราชสีมา สนับสนุนด้านวิชาการ การฝึกอบรม เพิ่มเติมความรู้ต่อยอดผลิตภัณฑ์

- หน่วยงานอื่นๆ เช่น อำเภอเสี๊ยะ จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 3 นครราชสีมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ฯลฯ หน่วยงานที่ได้กล่าวมานี้ต่างให้การสนับสนุนตามบทบาทหน้าที่ เพื่อให้กลุ่มได้มีความเข้มแข็ง รวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเกิดความยั่งยืน

3) คู่แข่งขันมีน้อย

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2547 ถึงประมาณ พ.ศ. 2551 เกิดการแข่งขันสูงในตลาดปุ๋ยอินทรีย์ มีบริษัทผลิตปุ๋ยอินทรีย์ขนาดใหญ่เข้ามาทำตลาดในพื้นที่หลายบริษัท ทำให้เกิดการแข่งขันสูง เมื่อเกษตรกรได้ทดลองใช้ปุ๋ยอินทรีย์เหล่านั้นปริมาณผลผลิตกลับต่ำลง จึงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์เหล่านั้น ทำให้บริษัทเหล่านั้นไม่นำปุ๋ยอินทรีย์เข้ามาจำหน่ายอีก เป็นโอกาสของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ที่จะเพิ่มยอดขายจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มทั้งตลาดในพื้นที่และตลาดนอกพื้นที่ต่อไป โดยเน้นที่การจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดี ราคาถูก

4) ราคาปุ๋ยเคมีสูง

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า ปุ๋ยเคมีเป็นปัจจัยการผลิตที่มีความสำคัญมากต่อการผลิตพืช เมื่อมีความต้องการใช้มากจึงทำให้ปุ๋ยเคมีมีราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่หากมองในแง่ข้อดี คือ เมื่อปุ๋ยเคมีราคาสูงมากเท่าไรเกษตรกรจะลดการใช้หรือเลิกใช้ปุ๋ยเคมีไป และเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนมากเท่านั้น นับว่าส่งผลดีต่อกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ทำให้สามารถจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นได้ โดยเฉพาะหากราคาปุ๋ยเคมีในตลาดโลกมีแนวโน้มสูงขึ้นก็จะทำให้กลุ่มมีผลกำไรและประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์

4.2.2 อุปสรรค ข้อจำกัด (Threats)

1) นโยบายค่าแรงขั้นต่ำของรัฐบาล

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท ของรัฐบาลส่งผลกระทบต่อการจ้างแรงงานของกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งย้ายจากแรงงานภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งได้ค่าแรงสูงกว่าถ้าหากกลุ่มต้องการรักษาแรงงานฝีมือเอาไว้ก็จำเป็นต้องเพิ่มค่าจ้างแรงงานเหล่านี้ ซึ่งก็ต้องกระทบกับรายได้หรือผลกำไรของกลุ่ม กลุ่มอาจจำเป็นต้องเพิ่มราคาจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดภาระค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้นนี้เท่ากับเป็นการเพิ่มภาระให้กับลูกค้าที่เป็นเกษตรกร และอาจกระทบกับยอดขายจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มด้วย

2) การส่งเสริมการขายปุ๋ยเคมีของบริษัทเอกชน

ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยเห็นว่า การส่งเสริมการขายปุ๋ยเคมีของบริษัทเอกชนมีผลต่อยอดจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม กล่าวคือ บริษัทผลิตปุ๋ยเคมีมีเงินทุนสูง มีความสามารถในการจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขายต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกกับเกษตรกร เช่น การส่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้ามาช่วยแนะนำผลิตภัณฑ์ของบริษัท การประชาสัมพันธ์ในลักษณะลดแลกแจกแถม การมีตัวแทนจำหน่ายในหมู่บ้านชุมชน การให้สินเชื่อโดยมีสัญญาว่าต้องใช้ผลิตภัณฑ์ของบริษัทเท่านั้น สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรทั้งสิ้น เพื่อให้กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีความสามารถในการแข่งขันกับบริษัทเอกชน กลุ่มจำเป็นต้องมีนโยบายเชิงรุก เช่น การปล่อยสินเชื่อ การส่งเสริมการขายปุ๋ยอินทรีย์ โดยคณะกรรมการกลุ่มที่รับผิดชอบ

5. กลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่

จากการประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 2 ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ จำนวน 15 คน ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่ม 3 คน ตัวแทนสมาชิกกลุ่ม 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ตัวแทนส่วนราชการ 3 คน และตัวแทนเกษตรกรในพื้นที่ 3 คน เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556 เวลา 09.30 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อรับฟังผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผู้วิจัยนำเสนอ (ตารางที่ 4.17) และร่วมกันระดมสมองเพื่อให้ความคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนากลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ที่ถูกต้องผู้วิจัยสามารถสรุปผลแยกตามประเด็นหัวข้อต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.17 วิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา (TOWS Matrix)

	ปัจจัยภายใน	S - จุดแข็ง	W - จุดอ่อน
		1. ราคาปุ๋ยอินทรีย์มีราคาถูก 2. อาคาร สถานที่กว้าง 3. วัตถุดิบที่ใช้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์มีความหลากหลาย 4. จ้างแรงงานในท้องถิ่น 5. เงินทุนของกลุ่มสามารถระดมทุนภายในท้องถิ่น 6. กลุ่มมีผลกำไรทุกปี	1. คณะกรรมการกลุ่มขาดการมีส่วนร่วม 2. ไม่มีตราสินค้า 3. ไม่มีห้องทำงานสำหรับคณะกรรมการ 4. ขาดการตรวจสอบคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์ 5. ไม่มีข้อบังคับกลุ่ม
ปัจจัยภายนอก	O - โอกาส		
		1. ตลาดปุ๋ยอินทรีย์อยู่ในพื้นที่ 2. การดำเนินงานได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี 3. คู่แข่งขันมีน้อย 4. ราคาของปุ๋ยเคมีสูง	1. การจัดสรรเงินค่าตอบแทนการทำงานให้กับคณะกรรมการกลุ่ม 2. การสร้างตราสินค้าของกลุ่มเพื่อสร้างความเชื่อมั่น เชื่อถือแก่สินค้า 3. การสร้างสำนักงานเพื่อให้คณะกรรมการกลุ่มได้ใช้ปฏิบัติงาน 4. การวางแผนการส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์เพื่อตรวจวิเคราะห์คุณภาพอย่างต่อเนื่อง 5. การจัดทำข้อบังคับกลุ่มเพื่อใช้ในการกำหนดกฎระเบียบการดำเนินงานอย่างครอบคลุม
	T - โอกาส		
		1. การเพิ่มราคาจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์เพื่อสร้างผลกำไรให้กับธุรกิจ 2. การก่อสร้างต่อเติมอาคารโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อให้เพียงกับความต้องการลูกค้า 3. การเก็บรวบรวมวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้เพียงพอับความต้องการ 4. การเพิ่มการจ้างแรงงานให้เพียงพอกับการขยายการกำลังผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 5. การเพิ่มทุนโดยการระดมหุ้นเพื่อขยายกิจการหรือขยายการกำลังผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 6. การจัดสรรผลกำไรจากธุรกิจเพื่อปันผลให้กับสมาชิกกลุ่ม และบางส่วนใช้เพื่อขยายกิจการ	

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ปัจจัยภายใน		
ปัจจัยภายนอก		
T - สิ่งกีดขวาง		
1. นโยบายค่าแรงขั้นต่ำของ รัฐบาล 300 บาท	1. การจัดทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ในเรื่องคุณภาพ	1. การฝึกอบรมและเชิญ คณะกรรมการกลุ่มร่วมดูงาน
2. การส่งเสริมการขายปุ๋ยเคมีของ บริษัทเอกชน	ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดี ราคาถูก	กลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ
	2. การบริหารจัดการพื้นที่อาคาร ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับ สภาพการทำงาน	2. การรักษาดลาดปุ๋ยอินทรีย์ใน พื้นที่ไว้
	3. การหาแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพ และราคาถูกเพื่อใช้ในการผลิต ปุ๋ยอินทรีย์	3. การขอใช้สถานที่จากองค์การ บริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ เพื่อใช้เป็นสำนักงานชั่วคราว ของคณะกรรมการกลุ่ม
	4. การฝึกอบรมให้กับแรงงานเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน	4. การรักษามาตรฐานการผลิต ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มไว้
	5. การเพิ่มค่าแรงและจัดสวัสดิการ ให้กับแรงงาน	5. การประชุมคณะกรรมการกลุ่ม ทุกครั้งที่เกิดปัญหาในการ ดำเนินงาน

กลยุทธ์การพัฒนาการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ สามารถสรุปได้กลยุทธ์
การพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่

5.1 ด้านการบริหารงาน

5.1.1 การก่อสร้างขยายโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์

ปริมาณความต้องการปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มมีปริมาณสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้
คณะกรรมการกลุ่มควรมีการวางแผนการก่อสร้างขยายโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเพิ่มพื้นที่
ดำเนินงาน ได้แก่ การจัดเก็บวัตถุดิบให้เพียงพอต่อความต้องการตลอดทั้งปี การจัดวางเครื่องผลิต
ปุ๋ยอินทรีย์ การเก็บผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อรอการจำหน่าย โดยคณะกรรมการควรมีการวางแผน
การหางบประมาณในการก่อสร้างขยายโรงงานจาก 2 ส่วน คือ เงินที่ได้จากเงินสะสมของกลุ่ม
และจากการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่
หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่มีงบประมาณ

5.1.2 การระดมทุนจากสมาชิกกลุ่ม

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีความต้องการเงินทุนเพื่อใช้ในการเพิ่มกำลังการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า คณะกรรมการต้องมีการวางแผนเกี่ยวกับเรื่องเงินทุน ได้แก่ ปริมาณความต้องการเงินทุน ระยะเวลาที่ต้องการใช้วัตถุดิบในการใช้ โดยมีเกษตรกรจำนวนมากที่ต้องการสมัครเป็นสมาชิกพร้อมร่วมหุ้นกับกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มต้องการใช้เงินทุนในการก่อสร้างขยายโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การจัดซื้อวัตถุดิบที่มีคุณภาพเก็บไว้ในปริมาณที่เพียงพอ การจ้างแรงงาน และยังต้องเก็บเงินลงทุนสำรองไว้กรณีฉุกเฉิน คณะกรรมการจึงควรมีการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่มให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ตลอดรอบการผลิต

5.1.3 การจัดสรรผลกำไรของกลุ่มเพื่อปันผลให้กับสมาชิกกลุ่มและเพื่อขยายกิจการ

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีผลกำไรจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องกลุ่มต้องการจัดสรรผลกำไรเพื่อปันผลตอบแทนเงินลงทุนของสมาชิกกลุ่มตามผลประกอบการในแต่ละปีและการจัดสรรเงินอีกส่วนเพื่อใช้ในการขยายกำลังการผลิต ได้แก่ การก่อสร้างขยายโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การจัดซื้อเครื่องจักรและการซ่อมบำรุง คณะกรรมการต้องมีการวางแผนการจัดสรรผลกำไรให้เพียงพอต่อกิจกรรมแต่ละด้าน เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่ม โดยจัดสรรผลกำไรร้อยละ 40 เพื่อปันผล และร้อยละ 60 เพื่อขยายกำลังการผลิต หรือตามมติของคณะกรรมการ

5.1.4 การจ่ายเงินค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการกลุ่ม

คณะกรรมการกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ทั้งหมดมีอาชีพเกษตรกรมีเวลาว่างในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มน้อย แม้ทางกลุ่มจะได้มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบไว้แล้ว แต่ก็ไม่สามารถมาปฏิบัติงานได้ กลุ่มควรพิจารณาการจ่ายเงินค่าตอบแทนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โดยมีแนวทางการจ่ายเงินค่าตอบแทน 2 แนวทาง คือ การจ่ายเงินค่าตอบแทนคณะกรรมการที่ร่วมปฏิบัติงานเป็นรายวัน และการจ่ายแบบรายปี ซึ่งการจ่ายค่าเงินค่าตอบแทนดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการมากขึ้น แต่ต้องไม่กระทบกับเงินลงทุนของกลุ่มมากนัก

5.1.5 การก่อสร้างสำนักงานกลุ่ม

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ยังไม่มีสำนักงานเพื่อให้คณะกรรมการได้ใช้ปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้คณะกรรมการไม่มีความสะดวกต่อการทำงาน ขาดสถานที่จัดเก็บเอกสารสำคัญเกี่ยวกับกลุ่ม เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ คณะกรรมการต้องมีการวางแผนในการก่อสร้างสำนักงาน การจัดหางบประมาณในการก่อสร้างจาก 2 ส่วน คือ เงินที่ได้จากเงินสะสมของกลุ่ม และจากการขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่มีงบประมาณ

5.1.6 การจัดทำข้อบังคับกลุ่ม

ข้อบังคับกลุ่ม เป็นการกำหนดกฎระเบียบในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กลุ่มตั้งไว้ คณะกรรมการควรมีการจัดทำข้อบังคับกลุ่มที่เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม กำหนดบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม เกิดความรักสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม โดยคณะกรรมการต้องชี้แจงให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบระเบียบข้อบังคับและเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แนะนำแก้ไขและลงมติ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด

5.1.7 การจัดการพื้นที่ภายในอาคารให้เกิดประสิทธิภาพ

โรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม ไม่มีการวางแผนการเก็บวัตถุดิบ การวางเครื่องจักรอุปกรณ์ และเก็บผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้การทำงานของแรงงานไม่เกิดความคล่องตัว สูญเสียพื้นที่ในการทำงาน คณะกรรมการต้องมีการวางแผนการใช้พื้นที่ภายในอาคารที่มีจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพที่สุด การวางผังขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระเบียบ ช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาการทำงาน และใช้พื้นที่ส่วนที่เหลือให้เกิดประโยชน์สูงสุด

5.1.8 การฝึกอบรมและดูงานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ

การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับคณะกรรมการช่วยเพิ่มความรู้ทางวิชาการ เทคนิคขั้นตอนการทำงาน และการศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้คณะกรรมการได้รู้รูปแบบวิธีการบริหารงาน การผลิต การตลาด ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการได้นำความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการดำเนินงานกลุ่มให้เกิดความสำเร็จ โดยขอรับการฝึกอบรมจากสำนักงานพัฒนาที่ดินในเรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดี และศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ใกล้เคียง

5.1.9 การใช้สำนักงานชั่วคราวให้คณะกรรมการปฏิบัติงาน

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ยังไม่มีสำนักงานให้คณะกรรมการใช้ปฏิบัติงาน จำเป็นต้องหาสถานที่ทำสำนักงานชั่วคราวระหว่างที่รองประมาณ เพื่อสร้างสำนักงานถาวร คณะกรรมการควรขอใช้ห้องที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังโรงใหญ่ใช้ทำสำนักงานชั่วคราว เพราะมีสถานที่เพียงพอ มีเครื่องมืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก และยังสะดวกต่อการติดต่อของคณะกรรมการและลูกค้าปุ๋ยอินทรีย์ด้วย

5.1.10 การเรียกประชุมคณะกรรมการเมื่อเกิดปัญหา

ในการดำเนินงานของกลุ่มอาจมีปัญหาคritical ที่แรงงานหรือคณะกรรมการเพียงบางคนไม่สามารถแก้ไขได้จำเป็นต้องมีการเรียกประชุมคณะกรรมการทั้งหมด เมื่อเกิดปัญหา

ต่างๆ ที่มีสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนต้องมีการเรียกประชุมคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาในการตัดสินใจร่วมกัน เสนอแนะและหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ลดความเสียหายที่เกิดได้

5.2 ด้านการผลิต

5.2.1 การเก็บรวบรวมวัตถุดิบให้เพียงพอต่อการผลิตปุ๋ยอินทรีย์

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มมีการผลิตตลอดทั้งปีจำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมวัตถุดิบแต่ละชนิด ได้แก่ มูลสัตว์ เปลือกและกากมันสำปะหลัง จี๊เก่า กากน้ำตาล และอื่นๆ ซึ่งมีปริมาณการใช้จำนวนมาก และแหล่งวัตถุดิบแต่ละชนิดยังมาจากต่างพื้นที่ หรือมีวัตถุดิบตามฤดูกาล คณะกรรมการฝ่ายผลิตควรจะมีการวางแผนเพื่อเก็บรวบรวมวัตถุดิบดังกล่าวให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ กลุ่มก็จะสามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

5.2.2 การจ้างแรงงานให้เพียงพอต่อการผลิต

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีการขยายกำลังการผลิตอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องเพิ่มการจ้างแรงงานให้เพียงพอต่อความต้องการ คณะกรรมการฝ่ายผลิตต้องคัดเลือกแรงงานที่มีความรู้ความสามารถ ขยันอดทนทำงานหนัก มีความรับผิดชอบต่องาน ซื่อสัตย์ เพราะแรงงานมีส่วนสำคัญต่อกระบวนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพ การวางแผนการใช้แรงงานที่เหมาะสมในแต่ละช่วงเวลานับว่ามีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่มด้วย

5.2.3 การส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์ตรวจวิเคราะห์คุณภาพ

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มใช้วัตถุดิบที่มีความหลากหลาย สามารถปรับเปลี่ยนวัตถุดิบได้ตามฤดูกาล การใช้แรงงานสับเปลี่ยนหมุนเวียนหลายคน มีเครื่องจักรในการผลิต และสภาพแวดล้อมในการผลิตล้วนส่งผลต่อคุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม คณะกรรมการฝ่ายผลิตต้องวางแผนการส่งตัวอย่างปุ๋ยอินทรีย์เพื่อตรวจวิเคราะห์คุณภาพอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อนำผลการตรวจวิเคราะห์มาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์ให้มีมาตรฐานตามคำแนะนำ และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มด้วย โดยมีหน่วยงานที่รับตรวจวิเคราะห์ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม ได้แก่ สถานีพัฒนาที่ดิน เขต 3 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

5.2.4 การเลือกแหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพและราคาถูก

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์มีความหลากหลาย สามารถใช้ทดแทนกันระหว่างวัตถุดิบแต่ละชนิด มีแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบจำนวนมาก มีเรื่องของราคา คุณภาพ และค่าขนส่งที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้น คณะกรรมการฝ่ายผลิตต้องมีการศึกษาว่าวัตถุดิบแต่ละชนิดเมื่อนำมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์แล้วได้คุณภาพตามที่ต้องการ มีราคาถูกเมื่อรวมกับค่าขนส่งแล้ว การเลือก

แหล่งวัตถุดิบที่มีคุณภาพและราคาถูกช่วยทำให้กลุ่มลดต้นทุนการผลิตและมีผลกำไรจากการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์มากขึ้น

5.2.5 การฝึกอบรมให้กับแรงงาน

แรงงานมีส่วนสำคัญต่อการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ให้ได้คุณภาพ เพราะแรงงานเป็นผู้ปฏิบัติงานในส่วนของการผลิตทั้งหมด การขาดวินัย ความรับผิดชอบ และความประมาทเพียงเล็กน้อย อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการผลิตปุ๋ยอินทรีย์หรืออาจได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติงานได้ คณะกรรมการฝ่ายผลิตควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการผลิต ด้านความปลอดภัย กระตุ้นแรงงานให้เกิดความรับผิดชอบต่อการทำงาน เกิดความรักสามัคคี พร้อมทั้งปฏิบัติงานเพื่อกลุ่มอย่างเต็มกำลังความสามารถ และต้องเปิดโอกาสให้แรงงานได้เสนอแนะปัญหาอุปสรรคพร้อมกับแนวทางแก้ไขปัญหานั้นร่วมกัน

5.2.6 การเพิ่มค่าแรงและจัดสวัสดิการให้กับแรงงาน

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ได้จ้างแรงงานในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่ แรงงานส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากการทำการเกษตรและมีรายได้ต่อปีต่ำมาก เมื่อกลุ่มได้จ้างแรงงานเหล่านี้มาผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในระยะแรกมีการจ้างค่าแรงต่ำและไม่มีสวัสดิการใดๆ ปัจจุบันกลุ่มมีผลกำไรจากการดำเนินงานมากขึ้น คณะกรรมการจึงควรเพิ่มค่าแรงให้กับแรงงานตามมาตรฐาน แรงงานขั้นต่ำ และจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับแรงงาน ได้แก่ ชุดและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ค่าแรงทำงานล่วงเวลา ค่ารักษาพยาบาล และอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นควร เพื่อรักษาแรงงานที่มีฝีมือให้อยู่กับกลุ่มตลอดไป

5.2.7 การรักษามาตรฐานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีการดำเนินงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์มากกว่า 10 ปี ได้รับความไว้วางใจจากลูกค้าที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่เป็นอย่างดี มีการสั่งซื้อปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อได้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มแล้วได้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ คณะกรรมการฝ่ายผลิตควรรักษามาตรฐานการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่ดีไว้ ด้วยการควบคุมการผลิตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ เครื่องจักรและอุปกรณ์มีความสมบูรณ์ แรงงานที่พร้อมปฏิบัติงาน การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์และการเก็บรักษา เพื่อให้แน่ใจว่าปุ๋ยอินทรีย์ที่จำหน่ายมีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของลูกค้าต่อไป

5.3 ด้านการตลาด

5.3.1 การเพิ่มราคาจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีเป้าหมายในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดีจำหน่ายให้กับสมาชิกในราคาถูก แต่ในปัจจุบันกลุ่มมีค่าใช้จ่ายในการ

ดำเนินงานสูงขึ้น ได้แก่ ค่าวัตถุดิบ ค่าแรง ค่าซ่อมบำรุงเครื่องจักร ค่าไฟฟ้า และราคาของปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่มมีราคาต่ำมากเมื่อเทียบกับราคาดุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีของเอกชน คณะกรรมการควรปรับเพิ่มราคาดุ๋ยอินทรีย์เพื่อสร้างผลกำไรให้กับกลุ่มมากขึ้น มีเงินทุนใช้ในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ โดยราคาที่ปรับต้องไม่กระทบกับต้นทุนการผลิตการเกษตรของลูกค้านักด้วย

5.3.2 การสร้างตราสินค้าของกลุ่ม

หลังจากที่กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ดำเนินงานมากว่า 10 ปี แต่กลุ่มยังไม่มีตราสินค้าที่เป็นสัญลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทำให้ลูกค้าไม่เชื่อมั่นในคุณภาพและเปลี่ยนไปใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยเคมีของเอกชนได้ คณะกรรมการฝ่ายการตลาดควรดำเนินการสร้างตราสินค้า และขออนุญาตใช้ตราสินค้าจากกรมวิชาการเกษตรให้ถูกต้อง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของลูกค้าในผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์ของกลุ่ม และยังเพิ่มโอกาสในการหาช่องทางการตลาดใหม่ สร้างผลกำไรให้กับกลุ่มมากขึ้น

5.3.3 การจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์และเน้นการจำหน่ายในพื้นที่เป็นหลัก แต่หลังจากที่ได้มีการพัฒนาปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการก่อสร้างโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ขนาดใหญ่ขึ้น มีการใช้เครื่องจักรในการผลิต การเพิ่มจำนวนแรงงาน ทำให้กลุ่มมีปริมาณการผลิตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง คณะกรรมการต้องมีการวางแผนการเพื่อเพิ่มโอกาสในการจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ให้มากขึ้น โดยใช้สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์กลุ่มและผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักแก่ลูกค้าทั่วไปมากขึ้น โดยใช้สื่อ ได้แก่ ป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ แผ่นซีดี การนำผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์ออกจำหน่ายในงานต่างๆ หรือสื่อวิทยุชุมชน โดยการใช้สื่อต้องพิจารณาถึงต้นทุนที่ไม่กระทบกับเงินลงทุนของกลุ่มด้วย

5.3.4 การรักษาตลาดปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่ไว้

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพตำบลวังโรงใหญ่ มีลูกค้าที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่จำนวนมาก มีการสั่งซื้อปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง สร้างรายได้เป็นทุนหมุนเวียนให้กับกลุ่มเป็นอย่างดี คณะกรรมการฝ่ายการตลาดควรมีกิจกรรมเพื่อรักษาลูกค้าเหล่านี้ไว้ ได้แก่ การให้สินเชื่อเพื่อซื้อปุ๋ยอินทรีย์ การให้ส่วนลด การให้บริการขนส่งปุ๋ยอินทรีย์ การให้ความรู้ในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การความรู้ทางวิชาการ และการช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาในการผลิตพืช เพื่อให้ลูกค้ามีความพึงพอใจในสินค้าและบริการ เป็นการดึงลูกค้าให้อยู่กับกลุ่มตลอดไป